

Anonimizirana različica

Prevod

C-61/24 – 1

Zadeva C-61/24 [Lindenbaumer]ⁱ

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

29. januar 2024

Predložitveno sodišče:

Bundesgerichtshof (Nemčija)

Datum predložitvene odločbe:

20. december 2023

Nasprotna stranka in pritožnica:

DL

Vlagatelj zahteve in nasprotna stranka v pritožbenem postopku:

PQ

[...] (ni prevedeno)

BUNDESGERICHTSHOF (ZVEZNO VRHOVNO SODIŠČE, NEMČIJA)

SKLEP

[...] (ni prevedeno)

z dne

20. decembra 2023

v zadevi s področja družinskega prava

DL [...] (ni prevedeno)

ⁱ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

nasprotna stranka in pritožnica,

[...] (ni prevedeno)

proti

PQ [...] (ni prevedeno)

vlagatelj zahteve in nasprotna stranka v pritožbenem postopku,

[...] (ni prevedeno)

Dvanajsti civilni senat Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) je [...] (ni prevedeno) sklenil:

- I. Postopek se prekine.
- II. Sodišču Evropske unije se v predhodno odločanje predloži to vprašanje o razlagi člena 8 Uredbe Sveta (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti (v nadaljevanju: Uredba Rim III):

Na podlagi katerih meril je treba določiti običajno prebivališče zakoncev v smislu člena 8(a) in (b) Uredbe Rim III, zlasti

- ali napotitev na diplomatsko delo vpliva na domnevo o običajnem prebivališču v državi sprejemnici ali celo izključuje tako domnevo?
- ali mora fizična prisotnost zakoncev v državi trajati določeno obdobje, da se lahko šteje, da je bilo v njej vzpostavljeno običajno prebivališče?
- ali je za vzpostavitev običajnega prebivališča potrebna določena stopnja socialne in družinske vključenosti v zadevni državi?

Obrazložitev:

- 1 A. Dejansko stanje
- 2 Postopek se nanaša na razvezo zakonske zveze med vlagateljem zahteve, rojenim leta 1965 (v nadaljevanju: mož), in nasprotno stranko, rojeno leta 1964 (v nadaljevanju: žena).
- 3 Stranki imata nemško državljanstvo in sta sklenili zakonsko zvezo leta 1989. V njej sta se rodila dva otroka, ki sta zdaj polnoletna.

- 4 Leta 2006 sta stranki najeli stanovanje v Berlinu, v katerem sta nato živeli skupaj. Junija 2017 sta se s skoraj celotnim gospodinjstvom preselili na Švedsko, kjer se je mož zaposlil na nemškem veleposlaništvu v Stockholmu. Stranki sta svoje domače prebivališče odjavili junija 2017. Ko je bil mož premeščen na nemško veleposlaništvo v Moskvi (Rusija), sta stranki septembra 2019 preselili svoje gospodinjstvo iz Stockholma v Moskvo v stanovanje v kompleksu veleposlaništva. Mož je svetoalec na veleposlaništvu in za razliko od žene govori rusko. Žena je bila kot družinska članica zaposlenega na veleposlaništvu prav tako prijavljena v stanovanju v kompleksu; v Rusiji je registrirala tudi svoj avtomobil. Obe stranki imata diplomatski potni list.
- 5 Stranki sta obdržali najeto stanovanje v Berlinu, da bi se tja lahko vrnili po moževi zaposlitvi v tujini. Od septembra 2019 je v tem najetem stanovanju živala polnoletna hči strank. Od tega datuma sta stranki del stanovanja oddajali v podnajem, pri čemer sta najemni pogodbi prenehali veljati konec maja oziroma junija 2020.
- 6 Januarja 2020 je žena odpotovala v Berlin, da bi tam opravila operacijo; zdravljenje v Moskvi je zavrnila. Nato je živala v najetem stanovanju strank v Berlinu in si pozneje dala iz Moskve v Berlin prepeljati poletna oblačila. Avgusta/septembra 2020 je v Berlin odpotoval tudi mož, ki je za čas svojega bivanja prav tako živel v tem najetem stanovanju. Stranki sta se v Berlinu skupaj sestajali s prijatelji. Mož je božič 2020 in novo leto 2020/2021 preživel pri svojih starših v Koblenzu, skupaj s sinom strank.
- 7 Februarja 2021 se je žena vrnila v Moskvo in živala v stanovanju v kompleksu veleposlaništva. Po navedbah moža sta stranki 17. marca 2021 seznanila svoja otroka, da se želita razvezati. Žena je med bivanjem v Moskvi vse predmete, ki jih je želela vzeti s seboj v Berlin, preselila v ločeno sobo v moskovskem stanovanju. Dne 23. maja 2021 je odpotovala v Berlin in od takrat živi v tamkajšnjem najemniškem stanovanju strank. Mož še naprej živi v stanovanju v kompleksu veleposlaništva.
- 8 Mož je 8. julija 2021 pri Amtsgericht (okrajno sodišče, Nemčija) vložil zahtevek za razvezo zakonske zveze. Navedel je, da stranki živita ločeno od januarja 2020, da je žena marca 2021 le za kratek čas odpotovala v Moskvo in da sta se stranki nato dokončno razšli.
- 9 Žena je zahtevku za razvezo zakonske zveze nasprotovala z obrazložitvijo, da naj bi se zakonca razšla šele maja 2021. Od 15. januarja 2020 do 26. februarja 2021 naj bi zaradi zdravljenja bivala v Berlinu. Zgodnejša vrnitev v Moskvo naj zaradi njenega zdravstvenega stanja in omejitev v zvezi s korono ne bi bila mogoča. Do svojega odhoda iz Moskve 23. maja 2021 naj bi skrbela za tamkajšnje gospodinjstvo strank. Poleg tega naj bi možu, ki je zaradi možganske kapi bival v ruski bolnišnici, priskrbela oblačila.

- 10 Amtsgericht (okrajno sodišče) je s sklepom z dne 26. januarja 2022 zavrnilo zahtevek za razvezo zakonske zveze z obrazložitvijo, da še ni poteklo leto dni ločenega življenja (zahtevano po nemškem pravu) in da ni bilo razlogov za razvezo v težkih razmerah (člen 1565(2) Bürgerliches Gesetzbuch (civilni zakonik, v nadaljevanju: BGB)). Kammergericht (višje deželno sodišče, Nemčija) je na podlagi pritožbe moža po predhodnem pravnem nasvetu razvezalo zakonsko zvezo strank po ruskem materialnem pravu. V obrazložitvi je navedlo, da pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze, ureja člen 8 Uredbe Rim III, ker stranki v skladu s členom 5 Uredbe Rim III nista izbrali prava, ki naj se uporabi. V obravnavani zadevi naj bi se uporabljal člen 8(b) Uredbe Rim III in torej rusko materialno pravo; zavračanje naj bi bilo v skladu s členom 11 Uredbe Rim III izključeno. Glede na navedbe strank naj bi bilo treba šteti, da je običajno prebivališče moža še vedno v Moskvi, medtem ko se je običajno prebivališče žene tam končalo šele z njenim odhodom v Nemčijo 23. maja 2021, to je manj kot eno leto pred predložitvijo zadeve Amtsgericht (okrajno sodišče) dne 8. julija 2021.
- 11 Zoper navedeno odločbo je vložena dopustna pritožba žene, ki zahteva razvezo zakonske zveze po nemškem materialnem pravu in skupaj z odločbo o razvezi zakonske zveze tudi odločbo o pokojninski izravnavi, ki se izda po uradni dolžnosti.
- 12 B. Pravni položaj
- 13 I. Člen 8 Uredbe Rim III določa:
- „Če stranki v skladu s členom 5 ne izbereta prava, ki se uporabi, se za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti uporabi pravo države:
- (a) običajnega prebivališča zakoncev v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, ali, če to ni mogoče,
 - (b) zadnjega običajnega prebivališča zakoncev, pod pogojem, da več kot eno leto pred začetkom postopka pred sodiščem tam nista nehala prebivati in če eden od njiju ob začetku sodnega postopka tam še vedno prebiva, ali, če to ni mogoče,
 - (c) katere državljana sta oba zakonca v trenutku, ko se je začel postopek pred sodiščem, ali, če to ni mogoče,
 - (d) v kateri se je začel postopek pred sodiščem.“
- 14 II. Če bi razvezo zakonske zveze strank urejalo rusko materialno pravo, bi jo bilo treba v skladu s členom 23, točka 1, družinskega zakonika Ruske federacije z dne 29. decembra 1995 (izdano v Bergmann/Ferid/Henrich Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht (mednarodno zakonsko in starševsko pravo) (stanje: 10. marca 2021), Ruska federacija, str. 52) razglasiti za sporazumno razvezo zakonske zveze brez ugotavljanja razlogov za razvezo, ker žena ni zahtevala

zavrnitve moževе pritožbe in zato ne nasprotuje več razvezi kot taki. Če bi se uporabljal ruski zakon o razvezi zakonske zveze, bi se pokojninska izravnava, ki je rusko pravo ne priznava, izvedla le v skladu s členom 17(4), drugi stavek, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (zakon o uvedbi civilnega zakonika, v nadaljevanju: EGBGB), ki določa:

„Poleg tega je treba na zahtevo zakonca izvesti pokojninsko izravnavo v skladu z nemško zakonodajo, če je eden od zakoncev med trajanjem zakonske zveze pridobil pravico pri domačem nosilcu pokojninskega zavarovanja, pod pogojem, da izvedba pokojninske izravnave ni v nasprotju s pravičnostjo, zlasti glede na ekonomske razmere obeh strank v celotnem obdobju trajanja zakonske zveze.“

- 15 V obravnavanem postopku ni bil vložen zahtevek za pokojninsko izravnavo po nemškem pravu, tako da bi bilo treba razvezo zakonske zveze na podlagi ruskega prava razglasiti ločeno.
- 16 III. Če pa bi bilo treba za razvezo zakonske zveze uporabiti nemško materialno pravo, bi bilo treba zakonsko zvezo strank razvezati v skladu s členom 1565 BGB. Za zakonsko zvezo namreč šteje, da je razpadla, če zakonca že več kot eno leto ne živita skupaj, in ni mogoče pričakovati, da bosta zakonca življenjsko skupnost obnovila. Če bi se uporabljal nemški zakon o razvezi zakonske zveze, bi bilo treba pokojninsko izravnavo na podlagi nemškega prava izvesti v skladu s členom 17(4), prvi stavek, EGBGB, ki določa:

„Za pokojninsko izravnavo velja pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze v skladu z Uredbo (EU) št. 1259/2010; izvesti jo je treba le, če se nato uporabi nemško pravo in jo priznava pravo ene od držav, ki ji zakonca pripadata v trenutku, ko je nastopila litispendenca v zvezi z zahtevkom za razvezo zakonske zveze.“

- 17 Če bi se uporabljal nemški zakon o razvezi zakonske zveze, bi bilo treba o pokojninski izravnavi odločiti po uradni dolžnosti – torej ne da bi se v zvezi s tem zahteval zahtevek enega od zakoncev – v okviru enotnega postopka o razvezi zakonske zveze v skladu s členom 137(1) in (2) ter členom 142(1), prvi stavek, Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (zakon o postopku v družinskih in nepravdnih zadevah, v nadaljevanju: FamFG).
- 18 Člen 137 FamFG (v odlomkih) določa:

„(1) Razvezo zakonske zveze in z njo povezane zadeve je treba obravnavati in o njih odločiti skupaj (enotni postopek).

(2) Zadeve, povezane z razvezo zakonske zveze, so

1. zadeve v zvezi s pokojninsko izravnavo,

[...]

če je treba izdati sodno odločbo v primeru razveze zakonske zveze in družinsko zadevo vložiti eden od zakoncev najpozneje dva tedna pred obravnavo o razvezi zakonske zveze na prvi stopnji. Za pokojninsko izravnavo v primerih iz členov od 6 do 19 in člena 28 zakona o pokojninski izravnavi zahtevki ni potreben.“

19 Člen 142(1), prvi stavek, FamFG določa:

„V primeru razveze zakonske zveze je treba o vseh povezanih družinskih zadevah odločiti z enim sklepom.“

20 C. Predložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe Sodišču Evropske unije

21 [Navedbe v zvezi z obveznostjo predložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe] [...] (ni prevedeno)

I.

22 Pritožba je v skladu s členom 70(1) FamFG dovoljena in tudi v drugih pogledih dopustna; zlasti je žena upravičena do pritožbe.

23 [Nadaljnje navedbe] [...] (ni prevedeno)

24 [...] (ni prevedeno)

II.

25 Utemeljenost pritožbe je odvisna od tega, ali je pritožbeno sodišče pravilno uporabilo pravo, ko je menilo, da se za razvezo zakonske zveze strank v skladu s členom 8(b) Uredbe Rim III uporablja rusko pravo.

26 [Nadaljnje navedbe] [...] (ni prevedeno)

27 [...] (ni prevedeno)

28 1. Pravna izhodišča pritožbenega sodišča so pravilna.

29 (a) Pritožbeno sodišče je pravilno ugotovilo, da mednarodna pristojnost nemških sodišč v sporu temelji na členu 3(1)(a), tretja alineja, Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (v nadaljevanju: Uredba Bruselj IIa) v povezavi s členom 100(2) Uredbe Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (Uredba Bruselj IIb) [nadaljnje navedbe] [...] (ni prevedeno)

- 30 (b) Pritožbeno sodišče je prav tako pravilno ugotovilo, da pravo, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze, izhaja iz člena 8 Uredbe Rim III, ker zadevni stranki vse do konca ustnega dela postopka na prvi stopnji (glej člen 46e(2), prvi stavek, EGBGB v povezavi s členom 5(2) in (3) Uredbe Rim III) nista izbrali prava, ki se uporabi, v skladu s členom 5 Uredbe Rim III. [nadaljnje navedbe] [...] (ni prevedeno)
- 31 2. Ob upoštevanju lestvice naveznih okoliščin iz člena 8 Uredbe Rim III je treba najprej ugotoviti, ali sta stranki – kot je menilo pritožbeno sodišče – vzpostavili običajno prebivališče v Rusiji. To bi lahko bilo vprašljivo že zato, ker je bil mož napoten v Rusijo kot diplomat in svojega prebivališča ni prostovoljno prijavil v kompleksu nemškega veleposlaništva v Moskvi, temveč je bil to prisiljen storiti zaradi delovnopравnih določb, kot je nesporno navedla žena. Zato se postavlja vprašanje, na podlagi katerih meril je treba določiti običajno prebivališče zakoncev v smislu člena 8(a) in (b) Uredbe Rim III, zlasti ali napotitev na diplomatsko delo vpliva na domnevo o običajnem prebivališču v državi sprejemnici ali celo izključuje tako domnevo. To vprašanje je upoštevno že zato, ker za razvezo zakonske zveze ne bi veljalo rusko materialno pravo, če stranki ne bi mogli vzpostaviti običajnega prebivališča v Rusiji.
- 32 (a) Po mnenju pritožbenega sodišča dejstvo, da sta se stranki preselili v Moskvo zaradi moževe poklicne dejavnosti kot diplomata, ne vpliva na presojo tam vzpostavljenega običajnega prebivališča strank v smislu člena 8 Uredbe Rim III. To je zato, ker naj bi bilo to prebivališče namenjeno za nedoločen čas, kar naj bi dokazovala trditev žene, da sta stranki leta 2021 popolnoma prenovili svoje najeto stanovanje v Berlinu, da bi tam prebivali v starosti.
- 33 (b) Cour d'appel de Luxembourg (višje sodišče v Luxembourg) je v eni od svojih odločb na vprašanje, ali lahko diplomati načeloma vzpostavijo običajno prebivališče v državi sprejemnici, odgovorilo nikalno (glej sodbo z dne 6. junija 2007 – 31642 – The European Legal Forum 2007 11-145; nemški povzetek je na voljo na naslovu www.unalex.eu (odločba LU-26)), ki pa je bila izdana v zvezi s členom 2(1)(a) Uredbe Sveta (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo (Uredba Bruselj II).
- 34 Ta odločba je temeljila na dejanskem stanju, primerljivem z dejanskim stanjem v obravnavani zadevi. Tam je bil mož imenovan za luksemburškega veleposlanika v Grčiji in se je nekaj let pred vložitvijo zahtevka za razvezo zakonske zveze z družino preselil v Atene. Cour d'appel de Luxembourg (višje sodišče v Luxembourg) je navedlo, da ni mogoče domnevati, da je imel mož namen vzpostaviti običajno središče svojih interesov v državi sprejemnici. Trajanje njegovega bivanja v državi sprejemnici naj bi bilo odvisno izključno od trajanja opravljanja diplomatskih funkcij; o dodelitvi teh funkcij odloča izključno vlada države pošiljateljice. Njegovo bivanje v državi sprejemnici naj bi bilo naključno, ker naj bi ga vlada lahko premestila na katero koli drugo delovno mesto, časovno omejeno, ker naj bi bilo na splošno omejeno na nekaj let, in negotovo, ker naj bi

mu vlada lahko kadar koli dodelila nov položaj ali funkcijo. Dejstvo, da v državi sprejemnici večinoma poteka ne le poklicno, temveč tudi družinsko in družbeno življenje moža, naj bi bila zgolj posledica tega, da mu je bila zaupana funkcija diplomata. Diplomat naj ne bi imel namena, da bi se vključil v družbo v državi sprejemnici. Taka vključitev v državi sprejemnici naj bi se lahko štela tudi za nezdržljivo z diplomatsko funkcijo, ki naj bi zahtevala ohranjanje neodvisnosti v odnosu do države sprejemnice.

- 35 (c) Pritožba se nanaša na navedeno odločbo in v njej je navedeno, da naj tudi v okviru člena 8 Uredbe Rim III pogoji, ki se zahtevajo za vzpostavitev običajnega prebivališča v državi sprejemnici za člane diplomatske službe, že od začetka ne bi bili izpolnjeni. Poklicni položaj moža kot diplomata na nemškem veleposlaništvu v Moskvi naj bi namreč nasprotoval vzpostavitvi običajnega prebivališča v Rusiji. Čeprav naj bivanje strank v Moskvi ne bi bilo načrtovano za določen čas (v smislu določenega trajanja), naj bi bilo po svoji naravi začasno in naj ne bi bilo mišljeno kot trajno. Stranki naj bi se najpozneje po koncu moževe zaposlitve na nemškem veleposlaništvu v Moskvi (ali drugem tujem predstavništvu) želeli vrniti v Nemčijo, kar naj bi bilo razvidno iz dejstva, da sta ohranili najeto stanovanje v Berlinu, četudi naj bi bilo delno oddano v podnajem. V primeru bivanja v Berlinu naj bi lahko še naprej uporabljali to stanovanje. Poleg tega naj se za bivanje v Moskvi ne bi odločili po lastni volji, temveč zato, ker je moža kot diplomata tja premestil njegov delodajalec. Stranki naj prav tako ne bi mogli najeti stanovanja v Moskvi po lastni izbiri, temveč naj bi morali iz delovnopравnih razlogov najeti stanovanje v kompleksu nemškega veleposlaništva. Tako kot drugi nemški diplomati naj bi torej živela na prostorsko omejenem območju, ki sicer v pravnem smislu ne velja za ekstrateritorialno, vendar naj bi vsekakor predstavljalo nekakšno „nemško enklavo“ v poklicnem, družbenem in kulturnem smislu. To naj bi relativiziralo pomen fizične prisotnosti strank v Rusiji in naj bi nasprotovalo ustvarjanju socialnih vezi v tej državi. Tudi po vzpostavitvi prebivališča v Moskvi naj bi ohranjali tesne vezi z Nemčijo. Tako naj bi ohranjali družinske vezi z njuno polnoletno hčerjo, ki naj bi od septembra 2019 živela v najemniškem stanovanju strank.
- 36 V pritožbenem postopku mož trdi, da smisel in namen povezave z običajnim prebivališčem po pravu Skupnosti ne moreta biti, da za diplomate, ki zaradi svoje zaposlitve v skladu s členom 31(1) Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih z dne 18. aprila 1961 (BGBl. II 1964, str. 957, 977) v državi sprejemnici uživajo imuniteto, zaradi morebitne premestitve v nov kraj zaposlitve redno velja (razvezno) pravo nove države prebivališča.
- 37 (d) To vprašanje doslej v sodni praksi Sodišča ni razjasnjeno. Res je, da je Sodišče člen 3(1)(a) Uredbe Bruselj IIa ter člen 3(a) in (b) Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (v nadaljevanju: Evropska uredba o preživninskih zadevah) razlagalo tako, da za določitev običajnega prebivališča v smislu teh določb ne more biti odločilni element to, da sta zadevna zakonca pogodbena uslužbenca Unije pri njeni

delegaciji v tretji državi, v zvezi s katerima se zatrjuje, da imata v tej tretji državi diplomatski status (glej sodbo Sodišča Evropske unije z dne 1. avgusta 2022 – C-501/20 – FamRZ 2022, 1466, točka 58 in naslednje). Vendar se obravnavana zadeva nanaša na Uredbo Rim III, na katero ni mogoče samodejno prenesti sodne prakse v zvezi z Uredbo Bruselj IIa in Evropsko uredbo o preživninskih zadevah. Za določitev upoštevnega zakona o razvezi zakonske zveze kot za presojo obstoja in višine preživninskega zahtevka zlasti niso pomembni pravni in dejanski pogoji socialnega okolja države prebivanja. Poleg tega navedena odločba ni bila izdana v zvezi z diplomati, temveč s pogodbenimi uslužbenci Evropske unije, za katere ni veljala rotacija na sedežu v Bruslju in za katere ni bilo mogoče ugotoviti želje po vrnitvi v izvorno državo. V pritožbi je prav tako navedeno, da v obravnavani zadevi ni odločilno, ali diplomatski status kot tak (in iz njega izhajajoča imuniteta) lahko nasprotuje vzpostavitvi običajnega prebivališča v državi sprejemnici, temveč se postavlja vprašanje, ali narava in posebnost dejavnosti diplomata, zaposlenega na diplomatskem predstavništvu v tujini, nasprotujeta domnevi običajnega prebivališča v državi sprejemnici zaradi okoliščin, ki izhajajo iz te funkcije.

- 38 (e) Po mnenju predložitvenega senata je vprašljivo, kakšen vpliv na vzpostavitev običajnega prebivališča ima dejstvo, da sta se morali stranki zaradi poklicne dejavnosti moža kot diplomata za nedoločen čas preseliti v Moskvo. V okviru presoje bi se vsekakor lahko upoštevalo tudi dejstvo, da se stranki za selitev v Moskvo nista odločili po lastni volji, temveč je bila ta posledica poklicne premestitve moža. Enako bi moralo veljati za dejstvo, da (v vsakem primeru omejeno) trajanje njegove dejavnosti, ki jo tam opravlja, ni odločilno odvisno od volje moža. Poleg tega stranki v Rusiji nista mogli svobodno izbrati prebivališča in sta obdržali stanovanje v Berlinu, da bi se tja lahko vrnili po prenehanju moževe zaposlitve v tujini. Če bi bilo treba te okoliščine upoštevati v okviru celovite presoje, bi bilo mogoče na vprašanje, ali bi stranki lahko vzpostavili svoje običajno prebivališče v Rusiji, odgovoriti nikalno. Ker ni ustrezne sodne prakse Sodišča, z vidika predložitvenega senata vsekakor ni jasno, kako napotitev na diplomatsko delo vpliva na opredelitev pojma „običajno prebivališče“ v smislu člena 8(a) in (b) Uredbe Rim III.
- 39 3. Poleg tega ni jasno, na podlagi katerih meril je treba določiti običajno prebivališče zakoncev v smislu člena 8(a) in (b) Uredbe Rim III. Zlasti je treba pojasniti, ali mora fizična prisotnost zakoncev v državi trajati določeno obdobje, da se lahko domneva, da je bilo v njej vzpostavljeno običajno prebivališče, in ali je za vzpostavitev običajnega prebivališča potrebna določena stopnja socialne in družinske vključenosti v zadevni državi. Ta vprašanja so upoštevana, ker bi se za razvezo zakonske zveze strank rusko materialno pravo uporabilo le, če bi (tudi) žena imela običajno prebivališče v Rusiji in to ne bi prenehalo več kot eno leto pred predložitvijo zadeve Amtsgericht (okrajno sodišče) dne 8. julija 2021. Tudi če bi – v nasprotju z mnenjem pritožbenega sodišča – domnevali, da je žena zaradi svoje fizične prisotnosti v Berlinu od januarja 2020 do februarja 2021 (ponovno) vzpostavila svoje običajno prebivališče v Nemčiji, bi bila zgoraj navedena vprašanja še vedno upoštevana. Tudi v tem primeru bi namreč njena vrnitev v

Moskvo februarja 2021, ko je menila, da še vedno obstajajo možnosti za nadaljevanje zakonske zveze, lahko takoj privedla do (ponovne) vzpostavitve njenega običajnega prebivališča v Rusiji, če se za to ne bi štelo, da sta potrebna minimalno obdobje prebivanja ter socialna in družinska vključenost.

- 40 (a) V skladu s sodno prakso Sodišča je treba pojem „običajno prebivališče“ razlagati avtonomno, ob upoštevanju besedila in konteksta določb, v katerih je omenjen, ter ciljev zadevne uredbe (glej sodbe Sodišča Evropske unije z dne 6. julija 2023 – C-462/22 – FamRZ 2023, 1479, točka 26; z dne 25. novembra 2021 – C-289/20 – FamRZ 2022, 215, točka 39, in z dne 28. junija 2018 – C-512/17 – FamRZ 2018, 1426, točka 40, v vsakem primeru glede Uredbe Bruselj IIa). Nasprotno pa se Sodišče še ni izreklo o razlagi tega pojma v Uredbi Rim III.
- 41 (b) V pravni literaturi v nemškem jeziku ni enotnega mnenja o tem, kako je treba razumeti običajno prebivališče v členu 8(a) in (b) Uredbe Rim III.
- 42 (aa) V uvodni izjavi 10(1) Uredbe Rim III je določeno, da bi morali biti vsebinsko področje uporabe te uredbe in njene določbe skladni z Uredbo Bruselj IIa. Iz tega izhajajo – kot je navedlo pritožbeno sodišče – deli nemške pravne literature, v skladu s katerimi je treba pojem „običajno prebivališče“ v Uredbi Rim III razumeti enako kot isti pojem v Uredbi Bruselj IIa (glej Althammer/Mayer, člen 5 Uredbe Rim III, točka 12; Althammer/Tolani, člen 8 Uredbe Rim III, točki 6 in 7; Jauernig/Budzikiewicz, BGB, 19. izd., členi 5–16 Uredbe (EU) št. 1259/2010, točka 9 in 2; NK-BGB/Gruber, 3. izd., člen 3 Uredbe Rim III, točka 15; Grüneberg/Thorn, BGB, 83. izd., člen 5 Uredbe Rim III, točka 3; Andrae Internationales Familienrecht, 4. izd., člen 3, točka 26, in člen 2, točka 64; Hausmann Internationales und Europäisches Familienrecht, 2. izd., točka A 370 in A 424; Winter Internationales Familienrecht bei Fällen mit Auslandsbezug, točka 181; Gruber IPRax 2012, 381, 385).
- 43 Pritožbeno sodišče je ob sklicevanju na sodno prakso Sodišča v zvezi s členom 3(1)(a) Uredbe Bruselj IIa (glej sodbi Sodišča Evropske unije z dne 1. avgusta 2022 – C-501/20 – FamRZ 2022, 1466, točka 44, in z dne 25. novembra 2021 – C-289/20 – FamRZ 2022, 215, točki 57 in 58) razlagalo pojem „običajno prebivališče“ iz člena 8(a) ali (b) Uredbe Rim III tako, da ga v osnovi zaznamujeta dva elementa, in sicer po eni strani subjektivna volja zakonca, da postavi običajno središče svojih interesov v določen kraj (*animus manendi*), po drugi strani pa objektivna dovolj stalna prisotnost na ozemlju te države. Za prenos običajnega prebivališča naj bi se štela zlasti volja zadevne osebe, da z namenom dodelitve stalnosti v tej državi vzpostavi stalno ali običajno središče svojih življenjskih interesov. Minimalno trajanje naj ne bi bilo določeno, tako da lahko trajanje prebivanja kvečjemu služi kot indic v okviru presoje stalnosti (glej sodbo Sodišča Evropske unije z dne 22. decembra 2010 – C-497/10 PPU – FamRZ 2011, 617, točka 51). Tretji element socialne vključenosti pa naj bi bil postavljen v ozadje.

- 44 (bb) Nasprotno drugi avtorji v nemški literaturi menijo, da razlaga pojma „običajno prebivališče“ za določitev mednarodne pristojnosti na podlagi Uredbe Bruselj IIa in kolizijskopравnega zakona o razvezi zakonske zveze na podlagi Uredbe Rim III ni povsem skladna, ker naj bi bilo razmerje obeh naveznih okoliščin različno. Običajno prebivališče na podlagi Uredbe Rim III naj bi se lahko namreč v mejnih primerih vsekakor presoјalo drugače, kot na podlagi Uredbe Bruselj IIa (jurisPK-BGB/Johanson, 10. izd., člen 8 Uredbe Rim III, točka 5, in člen 5 Uredbe Rim III, točka 13; NK-BGB/Lugani, 3. izd., člen 8 Uredbe Rim III, točka 10, in člen 5 Uredbe Rim III, točka 47 in naslednje; Rauscher/Helms EuZPR/EuIPR, 4. izd., člen 8 Uredbe Rim III, točki 19 in 26; Helms FamRZ 2011, 1765, 1769 in 1770). Uredba Rim III zlasti zahteva intenzivnejšo povezavo z državo prebivanja, kot Uredba Bruselj IIa, v kateri naj bi bilo večkrat predvideno, da ima vlagatelj zahteve možnost izbire med različnimi pristojnimi sodišči (jurisPK-BGB/Johanson, 10. izd., člen 5 Uredbe Rim III, točka 13). Zato naj bi bilo mogoče tudi po preteku določenega časa odločitev o tem, ali je običajno prebivališče zakonskega para v smislu člena 8(a) in (b) Uredbe Rim III že v drugi državi, sprejeti šele po skrbni preučitvi vseh okoliščin posameznega primera (Rauscher/Helms EuZPR/EuIPR, 4. izd., člen 8 Uredbe Rim III, točka 19; Helms FamRZ 2011, 1765, 1770; glej tudi Henrich Internationales Scheidungsrecht, 5. izd., točki 86 in 87).
- 45 (cc) V skladu z uvodno izjavo 14 Uredbe Rim III bi bilo treba v primeru, da zakonca nista izbrala prava, za razvezo zakonske zveze uporabiti pravo, s katerim sta tesno povezana, zato bi bilo treba to pravo uporabiti tudi, če ni pravo sodelujoče države članice. Iz uvodne izjave 21 je mogoče sklepati tudi, da bi morala Uredba Rim III zaradi pravne varnosti in predvidljivosti uvesti usklajena kolizijska pravila na podlagi naveznih okoliščin, ki temeljijo na obstoju tesne povezave med zakoncema in pravom, ki se uporablja. Takšne navezne okoliščine bi bilo treba izbrati zato, da se zagotovi, da razveze zakonske zveze potekajo v skladu s pravnim sistemom države, s katero sta zakonca tesno povezana.
- 46 Sklicevanje v uvodnih izjavah 14 in 21 na zakon o razvezi zakonske zveze, s katerim sta zakonca tesno povezana, bi lahko govorilo v prid drugačni razlagi pojma „običajno prebivališče“ v členu 8(a) in (b) Uredbe Rim III kot v Uredbi Bruselj IIa. To pa zato, ker zakonca praviloma ne bosta imela tesne povezave s pravnim sistemom druge države, takoj ko se tja preselita, tudi če je njuno prebivanje tam predvideno za nedoločen čas. Drugače bi lahko na primer veljalo, če bi šlo za njuno izvorno državo. Če pa se zakonca preselita v državo, ki jima je bila prej tuja – zlasti če zakonca še naprej ohranjata tesne vezi s svojo izvorno državo –, je to sprva načeloma lahko le navadno prebivališče, ki se šele po določenem času utrdi v običajno prebivališče.
- 47 Za vprašanje, ali sta zakonca že tesno povezana s pravom zadevne države, bi lahko bila pomembna tudi ugotovitev, ali je v tej državi že prišlo do določene stopnje socialne in družinske vključenosti. Vsekakor se je Sodišče pri določitvi običajnega prebivališča v okviru Uredbe Bruselj IIa oprlo na dejstvo, da mora biti običajno prebivališče izraz določene socialne in družinske vključenosti osebe

(sodbe Sodišča Evropske unije z dne 9. oktobra 2014 – C-376/14 PPU – FamRZ 2015, 107, točka 51; z dne 22. decembra 2010 – C-497/10 PPU – FamRZ 2011, 617, točka 47, in z dne 2. aprila 2009 – C-523/07 – FamRZ 2009, 843, točki 38 in 44). To merilo bi bilo mogoče uporabiti tudi za določitev pojma „običajno prebivališče“ v Uredbi Rim III (glej tudi NK-BGB/Lugani, 3. izd., člen 5 Uredbe Rim III, točka 54; Rauscher/Helms EuZPR/EulPR, 4. izd., člen 8 Uredbe Rim III, točka 20), pri čemer bi se glede na cilje Uredbe Rim III, izražene v uvodnih izjavah 14 in 21, za potrditev običajnega prebivališča v skladu z Uredbo Rim III lahko zahtevala bistveno večja stopnja socialne in družinske vključenosti kot v primeru Uredbe Bruselj IIa.

III.

48 [Navedbe v zvezi z obveznostjo predložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe] [...] (ni prevedeno)

[...] (ni prevedeno)

Prvo- in drugostopenjsko sodišče:

AG Tempelhof-Kreuzberg (okrajno sodišče v Tempelhof-Kreuzbergu, sodba z dne 26. januarja 2022 – 152 F 8176/21 –

KG Berlin (višje deželno sodišče v Berlinu), sodba z dne 27. februarja 2023 – 3 UF 33/22 –

[...] (ni prevedeno)